

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Van Yüzüncü Yıl University
The Journal of Social Sciences Institute
Yıl / Year: 2020 - Sayı / Issue: 47
Sayfa/Page: 187- 214
ISSN: 1302-6879

Behiç Ak'ın “Gülümseten Öyküler” Dizinindeki Hikâye Kitaplarının Kalıplaşmış Söz Varlığı Açısından İncelenmesi* *Analysis of Behiç Ak's Story Books in “Gülümseten Öyküler” Series in Terms of Stereotyped Vocabulary*

- Mehmet UZ*
- Mehmet Fatih ÖZCAN**

*Yüksek Lisans Öğrencisi,
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi,
Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü,
Ağrı / Türkiye.
Graduate Student, Ağrı İbrahim Çeçen
University, Faculty of Education, Turkish
Education Department, Ağrı / Turkey
emin_11f@windowslive.com
ORCID: 0000-0003-4063-7359

**Dr. Öğr. Üyesi, Ağrı İbrahim Çeçen
Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Bölümü,
Ağrı / Türkiye.
Asst. Prof., Ağrı İbrahim Çeçen
University, Faculty of Education, Turkish
Education, Ağrı / Turkey.
mefo3@hotmail.com
ORCID: 0000-0002-0721-9422

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type:

Araştırma Makalesi/ Research Article

Geliş Tarihi / Date Received:

15/01/2020

Kabul Tarihi / Date Accepted:

04/03/2020

Yayın Tarihi / Date Published:

31/03/2020

Atf: Uz, M. & Özcan, M. F. (2020). Behiç Ak'ın “Gülümseten Öyküler” Dizinindeki Hikâye Kitaplarının Kalıplaşmış Söz Varlığı Açısından İncelenmesi.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 47, 187-214

Citation: Uz, M. & Özcan, M. F. (2020). Analysis of Behiç Ak's Story Books in “Gülümseten Öyküler” Series in Terms of Stereotyped Vocabulary. *Van Yüzüncü Yıl University the Journal of Social Sciences Institute*, 47, 187-214

Öz

Yazın alanında Türkçe, söz varlığı açısından geniş ve zengin bir kullanıma sahiptir. Bu zengin kullanım özellikle Türkçenin özünü korumak ve Türkçeyi gelecek nesillere aktarım açısından edebiyat eserleri ayrı bir öneme sahiptir. Türkçe söz varlığının gelecek nesillere aktarımında sıklıkla kullanılan edebiyat eserlerinin en önemlilerinden birisi hikâye kitaplarıdır. Hikâye kitapları yazınında Türkçe söz varlığını ustaca kullanan yazarlardan bir tanesi Behiç Ak'tır. Bu çalışmada yazarın “Gülümseten Öyküler” dizindeki çocuk hikâyeleri örneklem olarak seçilmiş ve dizide yer alan on (10) kitap incelemeye tabi tutulmuştur. Nitel yaklaşıma uygun olarak desenlenen araştırmada, doküman inceleme yoluyla toplanan verilerin yorumlanmasında içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Dolayısıyla Behiç Ak'ın çocuk hikâyelerinde Türkçenin söz varlığını kullanım şeklinin ve “atasözü, deyim, tekerleme, bilmece ve ikileme” gibi unsurları kullanım sıklığının incelenmesi çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Böylece elde edilen veriler ışığında Behiç Ak'ın bu yapıtlarında söz varlıklarını oluşturan söz varlığı unsurları ve bu unsurların kullanım sıklığı belirlenmiştir. Bu amaçla yazarın Türkçe söz varlığına dair kullanımı yazdığı eserlerde incelenerek yazar hakkında bu bağlamda bir değerlendirmeye ulaşılmıştır. Bu değerlendirmede Behiç Ak'ın çocuk kitaplarında daha çok deyim ve ikileme gibi söz varlığı unsurlarını sıklıkla kullandığı; tekerleme, bilmece ve atasözü gibi söz varlığı unsurlarını ise daha az sıklıkla kullandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kalıplaşmış söz varlığı, söz varlığı unsurları, Behiç Ak, hikâye kitapları.

* Bu makale “Behiç Ak'ın ‘Gülümseten Öyküler’ Dizinindeki Hikâye Kitaplarının Kalıplaşmış Söz Varlığı Açısından İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Abstract

In the field of literature, Turkish has a wide and rich usage in terms of vocabulary. This rich usage has a special importance in literary works, especially in terms of preserving and maintaining the essence of Turkish language. Literary works that are frequently used in transferring Turkish vocabulary to future generations are story books. Behiç Ak is one of the authors who skilfully uses Turkish vocabulary in child literature. In this study, children's stories in the author's "Gülümseten Öyküler" series were selected as samples and ten (10) books in the series were reviewed. Descriptive analysis method was used in the examination of the books and the contents were visualized as graphics in categories and the content analysis technique was used to analyse the document review, which was in accordance with the qualitative method. Therefore, examining Behiç Ak's use of Turkish vocabulary in story books and the frequency of using elements such as "proverb, idiom, nursery rhyme, riddle and dilemma" constitutes the purpose of the study. Thereby, in the light of the data obtained, the linguistic elements that constitute the vocabulary and the frequency of using these elements have been determined in these works of Behiç Ak. For this purpose, the author's use of Turkish vocabulary was examined in his works and an evaluation was reached about the author in this context. In this assessment, it was concluded that Behiç Ak frequently used the elements of vocabulary such as idioms and dilemmas, and less frequently used the elements of vocabulary such as nursery rhymes, riddles and proverbs in children's books.

Keywords: Stereotyped vocabulary, elements of vocabulary, Behiç Ak, story books.

Giriş

Bir yapıtı meydana getiren en önemli unsur söz varlığıdır. Bir eserde söz varlığı ne kadar zenginse o yapının dili ve içeriğinin de o kadar zengin olması beklenir. Yazar, söz varlığı yoluyla okuyucu ile iletişim kurar; aynı zamanda duygularını ve düşüncelerini de aktarır. Okuma eyleminin en önemli kazanımlarından biri de kelime hazinesini zenginleştirmektir (Yolcu, 2018:1). Özellikle Türkçe öğretiminde söz varlıklarının kazanımı büyük bir öneme sahiptir. İlkokuldan itibaren işlenen Türkçe dersinin yanında, öğrencilerin çocuk kitaplarının okumasına teşvik edilmelidir. Böylece çocuklar küçük yaşta kelime hazinesini zenginleştirir. Çocuk edebiyatı eserlerinde iki ana unsur göze çarpmaktadır. İlki eserlerde çocuğa kazandırılmak istenen kazanımlarda değerler ön plana çıkmaktadır. 2019 Türkçe Öğretim Programı'nda bahsedilen bu değerleri Balcı (2005) "bir toplumun maddi manevi öğeler bütününe barındırdığını" belirtmiştir. Diğer bir unsur ise bu eserlerin dili ve Türkçeye katkısıdır. Lüle (2009:15) ve Aslan (2013:6) dillerin en özgün ve başarılı kullanım örneklerinin ancak yazınsal yapıtlarda görülebileceğini belirtmiştir. Bu nedenle

yapıtların söz varlıklarının belirlenmesi ve geliştirilmesi önem arz etmektedir. Çocuğun anadilinin söz varlığına hakim olabilmesi için erken yaşlarda anadilinin söz varlığı öğelerinin yer aldığı nitelikli kitaplarla etkileşime geçmesi gerekir. Çünkü çocuk kitapları, çocuğun birçok gereksinimini karşıladığı gibi ona anadilinin yapısı, özellikleri ve söz varlığını da yansıtır. Sever (2012:145), “okul öncesi dönemde dinlenen masallar, fıkralar, fabllar, bilmeceler vb. anlatılar, çocukları anadilinin söz varlığıyla ‘anlam evreni’yle tanıştırır. Çocuk kitapları, 2-3 yaşından başlayarak çocukların oynama, eğlenme, keşfetme gereksinimlerine yanıt veren; görsel ve dilsel özellikleriyle çocukla yaşam arasında bağ kuran, çocuğun ilgi ve beğeni alanına girerek çocuk için doğal bir öğrenme ortamı yaratan; çocuğun ilk özgün dil modelleri olan araçlardır” diyerek çocukların okul öncesi dönemde söz varlıklarını yansıtan nitelikli çocuk edebiyatı yapıtlarıyla buluşması gerektiğini belirtmiştir.

Yukarıda bahsedilen önem doğrultusunda çalışmamızın problemini; “Behiç Ak’ın Gülümseten Öyküler dizinindeki hikâye kitaplarında söz varlığı unsurlarının (tekerlemeler, atasözleri, deyimler, bilmeceler, ikilemeler) neler olduğu ve bu unsurların ne sıklıkla kullanıldığı?” sorusu oluşturmaktadır.

Bu temel problem cümlesi çerçevesinde aşağıdaki alt sorulara yanıt aranmıştır;

1. Behiç AK’ın hikâye kitaplarında söz varlığını oluşturan “tekerlemeler” nelerdir ve kullanım sıklıkları nedir?

2. Behiç AK’ın hikâye kitaplarında söz varlığını oluşturan “atasözleri” nelerdir ve kullanım sıklıkları nedir?

3. Behiç AK’ın hikâye kitaplarında söz varlığını oluşturan “deyimler” nelerdir ve kullanım sıklıkları nedir?

4. Behiç AK’ın hikâye kitaplarında söz varlığını oluşturan “bilmeceler” nelerdir ve kullanım sıklıkları nedir?

5. Behiç AK’ın hikâye kitaplarında söz varlığını oluşturan “ikilemeler” nelerdir ve kullanım sıklıkları nedir?

1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Behiç Ak’ın Gülümseten Öyküler dizinindeki hikâye kitaplarının kalıplaşmış söz varlığı açısından incelenmesi ve bu söz varlığı unsurlarının tespit edilmesidir. Kitaplarda bulunan söz varlıklarının tespit edilmesi ve kullanım sıklıklarının belirlenmesi sonucunda Behiç Ak’ın kitapları hakkında bir değerlendirmeye ulaşmak mümkündür. Hikâyelerdeki hangi söz varlığı unsurlarının öne çıktığı, hangilerinin ise geri planda kaldığı tespit edilerek, bu doğrultuda bir değerlendirme yapılması, değerlendirme ve

karşılaştırmalar sonucunda ortaya çıkan bulgu ve sonuçların grafiklerle somutlaştırılması amaçlanmıştır.

2. Araştırmanın Önemi

Çocuklar kitaplar aracılığıyla dünyada olup biten şeyler hakkındaki bilgilerini geliştirdikleri gibi kendilerine ait duyarlılıklarını, hayal güçlerini, yaratıcılıklarını ve iletişim becerilerini de geliştirirler. Çocuklar günlük olaylar hakkında deneyim kazanır ve sosyal davranış örneklerini öğrenerek toplum içinde uygun davranışlar sergiler (Demir ve Ungan, 2016: 42). Söz varlığı açısından çocuk kitapları çocukların dilsel gelişiminin yanında zihinsel, ahlaki, kültürel olarak da gelişimine katkı sağlamaktadır. Türkçenin söz varlığı açısından zengin oluşu çocuklara hikâyeler aracılığıyla kelime hazinelerini genişletme imkânı tanımaktadır. Yapılan bu çalışmada Behiç Ak'ın hikâye kitaplarının kalıplaşmış söz varlığı bakımından incelenmesi ve bu kitapların Türkçenin söz varlığını ne denli temsil ettiğinin belirlenmesi açısından önemlidir. Behiç Ak'ın eserlerinin söz varlığı açısından daha önce incelenmemiş olması da çalışmanın önemini arttırmaktadır.

3. Söz Varlığı

3.1. Söz Varlığının Tanımı ve Kapsamı

Söz varlığı bir topluluğun dünyayı kendi bakış açısına göre yorumlayarak oluşturduğu bir bütünün adıdır. Söz varlığı, yalnızca bir dilde bulunan seslerin birleşimiyle meydana gelen simgeler, kodlar veya sözcükler olarak değil, aynı zamanda o dili konuşan topluluğun kavramlar dünyasının, maddi ve manevi kültürünün, dünyaya bakış açısının ve bu bakış açısı etrafında şekillenen yaşam tarzının yansıtıcısı olarak algılanmalıdır (Aksan, 2006).

Söz varlığı kişilerin birbirleriyle olan iletişiminden doğmuştur. "İnsanlık tarihi ile başlayan iletişim tohumu, insanlara birbiriyle anlaşabilme ve bu yolla beraber yaşayabilme fırsatı vermiştir" (Aydemir, 2018: 21). Bu birliktelikte insanların birbiriyle iletişim kurabilmesi için doğal bir vasıtaya ihtiyaç vardır ve bunu da sağlayan dildir. İnsan; duygularını, düşüncelerini, başkalarına aktarmak için dili bir araç olarak kullanmaktadır. Toplumun bireylerinin çokluğu ve çeşitliliği kurulan iletişime bağlı olarak o dile bir zenginlik katmaktadır. "Kişinin iletilenleri tam ve doğru anlayabilmesi, duygu ve düşüncelerini açık ve etkili bir biçimde anlatabilmesi, anadilinde düşünme ve duygu üretme yetkinliğine ulaşmasıyla olanaklıdır. Karışık, gelişmemiş ya da kavramsal bakımdan yoksul olan bir dil, kişinin özgürce düşünmesini, duyumsayabilmesini engeller" (Sever, 2013: 91). Dolayısıyla her toplumun kendine ait bir söz varlığı vardır;

bu söz varlığı da toplumu meydana getiren tüm unsurları barındırır. Aytan'a (2016: 210) göre kültürel mirasın, gelenek ve göreneğin, toplumsal eylemlerin, insan ilişkilerin kurucu unsurlarından birisi dilin sahip olduğu söz varlığıdır.

Bir dilin gelişim sürecine söz varlığı açısından bakıldığında, bir topluma ait tarihsel olayların dildeki izlerine rastlamak mümkündür. Toplumların yaşadıkları göçler, evlilikler, ölümler vb. toplumsal olayların incelenmesi bir dildeki kelimelerin geçirdiği değişimleri ortaya çıkarmaktadır. Özellikle söz varlığının temel unsurları olan atasözlerine, deyimlere, bilmecelelere, ikilemelere ve tekerlemelere bakıldığında yaşanan değişimlerin izleri görülebilmektedir. Bu durum söz varlığının tanımlanmasında da her yazarın benzer ifadeler kullanarak farklı bir söz varlığı tanımı yapmasıyla karşımıza çıkmaktadır. Bu tanımlamalardan bazıları aşağıda verilmiştir.

Korkmaz' a (2007: 27) göre söz varlığı; “Diller, her kavmin kendi toplum yapısına göre şekillenmiş özel birer anlaşma sistemi olduğu için dünyadaki kavim sayısınca dil var demektir. Bugün yeryüzünde kaç dil konuşulduğunu kesin bir sayı ile belirtmek güçtür. Bu güçlük, yeryüzünün daha yeterince tanınmamış olan bölgelerinde işlenip incelenmemiş veya henüz bir yazı dili durumuna gelmemiş birtakım dillerin varlığından ileri gelmektedir. Bunun yanında, bir dile veya dil ailesine bağlılığı henüz kesinleşmemiş bulunan diller de vardır. Bununla birlikte dil bilimi alanında yapılan çeşitli tespit ve sayımlara göre, dünyada ölü veya yaşayan 3000'in üzerinde dil bulunmaktadır” şeklinde tanımlanmıştır. Ergin (2002: 175) ise “Dil ilk bakışta kelimelerden, kelime gruplarından ve cümlelerden ibarettir. Fakat esas itibariyle cümlelerden ibarettir. İnsan konuşurken, yazarken dil birbirini takip eden cümleler halinde akıp gider, cümleler halinde ortaya çıkar. İnsanlar duygularını, düşüncelerini, meramlarını birbirlerine cümleler halinde aktarır, cümleler halinde konuşur, cümleler halinde yazarlar” diyerek söz varlığının meydana getireceği cümlelerin önemine vurgu yapmıştır. Bir diğer tanım da ise söz varlığı; “bir topluluğun diline ait olan sözcükleri, terimleri, yabancı dillerden gelen öğeleri ve bu sözcüklerle oluşturulmuş olan deyim, atasözü gibi kalıp ifadeleri kapsayan anlamlı birlikler bütünüdür” (Aksan 2002: 13) şeklinde tanımlanmıştır. Dil ve söz varlığına dair çeşitli tanımların dilin ve söz varlığının ne kadar zengin olduğunu ve çeşitliliğe, üretime açık bir yapısı bulunduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Bir dilin söz varlığı o dilin bel kemiğini oluşturan, kültürünü taşıyan ve aktaran önemli bir birikimdir. Söz varlığını oluşturan atasözü, deyim, tekerleme, bilmece, ikileme gibi çeşitli unsurlar bulunmaktadır. Bu

unsurlar söz varlığı unsurları olarak farklı görevlerde kullanılmakta ve içinde her dile özgü nitelikler barındırmaktadır.

3.2. Atasözleri

Atasözü, kimin tarafından söylendiği belli olmayan, her milletin benimsemiş olduğu kısa ve öğüt verici söz, darbimesel, deme, sav (TDK, 2019) olarak tanımlanmaktadır. Atasözleri araştırmacı ve dil bilimciler tarafından farklı şekillerde tanımlanmış olsa da sonuç itibariyle aynı anlama gelecek şekilde ifade edilmiştir. Aksan'a (2009: 38) göre atasözleri insanın "deneyimlerinden, bilgeliğinden ve benzetme gücünden kaynaklanan atasözleri dünyanın her dilinde vardır; çoğunlukla bir tümce biçiminde oluşarak bir yargı anlatan, kimi zaman ölçü ve uyakla, söyleyiş açısından daha etkili olmaya yönelen sözlerdir". Çobanoğlu'na (2003:160) göre ise, atasözleri "atalarımızın, uzun denemelere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak düsturlaştıran, kültürel birliktelik ve sosyal olarak bir arada yaşama ilkelerine dönüştüren ve kalıplaşmış şekilleri bulunan, sosyal ve kültürel olarak benimsenmiş ve meşruiyetleri tartışmasız kabul gören özlü sözlerdir". Üstüner (2002: 35) de insanların tarih boyunca edindiği değer; ahlak, terbiye, ekonomi, hukuk gibi bütün toplumsal konuların atasözlerinde dile getirildiğini belirtmektedir. Yukarıda yazarların yaptığı tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere atasözleri bir nevi toplumsal hafızanın önemli bir parçası sayılmaktadır. Atasözleri kısa sözlerdir; fakat topluma yol göstericidir. Bir millete ait olan atasözleri aslında o milletin gelenek göreneklerini, onlara ait yaşam biçimini yansıtır. Atasözleri her dilde vardır çünkü atasözleri ulusal bir nitelik taşımasına rağmen düşünce bakımında toplumların ortak değeridir.

3.3. Deyimler

Deyim; "belli bir kavramı, belli bir duygu ya da durumu dile getirmek için birden çok sözcüğün bir arada, seyrek olarak da tek bir sözcüğün yan anlamında kullanılmasıyla oluşan sözdür" (Aksan 2009: 37). Toplumların ortak değeri olan ve kim tarafından söylendiği bilinmeyen kalıplaşmış sözlerdir. Deyimler en az iki sözcükten oluşur; ancak bu varsayımı kabul etmeyen Aksan'a (2009: 38) göre tek bir sözcükle de ifade edilen deyimler de vardır. Örnek olarak "akşamcı", "kaşarlanmış", "sudan", "gedikli" gibi tek sözcükten oluşan değişmeceli kullanımları göstermiştir. Deyimlerde bulunan sözcüklerin yerleri değiştirilemez veya eş anlamlı kelimeler kullanılmaz (Aksoy 1989: 38). Çünkü deyimlerde bir sözdizimi vardır ve bu sözdizimine dikkat edilmesi gerekir. Örneğin; "çantada keklük" bir deyimdir; ancak

“keklik çantada” denildiğinde deyimim sözdizimi bozulduğundan dolayı anlamını yitirir. Aynı şekilde deyimde bulunan bir sözcüğün yerine eş anlamlı bir sözcük kullanılamaz. Örneğin; “başkaldırmak” bir deyimdir. “Baş” sözcüğün eş anlamlısı olan “kafa” sözcüğü yer değiştirilerek kullanıldığında “kafa kaldırmak” deyimini anlamını yitirir.

3.4. İkilemeler

Türkçede “anlamı pekiştirip ve anlatımı güçlendirmek üzere aynı sözcüklerin yinelenmesi, yakın ya da karşıt anlamlı sözcüklerin de art arda kullanılması ile oluşan sözcük öbeğine ikileme denir” (Şimşek, 1987: 82). İkilemeler birbirine yakın veya karşıt olan sözcüklerin, seslerin veya birbirini çağrıştıran kelimelerin yan yana gelmesiyle oluşan sözcük gruplarıdır. İkilemeler genellikle sözcüklerin kalıplaşmasıyla oluşan söz öbekleridir. Türkçede ikilemeler cümlenin anlamını güçlendirir, aynı zamanda cümlenin akıcı olmasını sağlar. İkilemeler de atasözleri ve deyimler gibi dili zenginleştiren, anlatımı çekici kılan ve estetik hale getiren unsurlardır. İkilemeler, Türkçenin söz varlığında önemli bir yer tutmaktadır. Akyalçın’ın (2007) *Türkçe İkilemeler Sözlüğü* isimli kitabı ikilemeler konusunda iyi bir örnektir ve ikilemelerin çoğunu bir araya toplayan kapsamlı bir çalışmadır. Ayrıca söz konusu kitap bu çalışmada ikilemeleri tespit etmede kullanılmıştır.

3.5. Bilmeceler

Bilmeceler, herhangi bir kavramın (eşya, hayvan bitki doğa olayı ...) ismini vermeden ona ait bir ipucunun verilmesiyle üstü kapalı anlatılması ve bu kavramın karşılığının buldurulması çalışmasıdır. Bilmeceler, kimin tarafından söylendiği bilinmeyen söz varlığı unsurlarıdır. Özcan (2019:251) bilmeceleri; dolaylı yoldan verilen bir bilginin, nesnenin verilen özelliklerden hareketle buldurulan ve muhatabın hazır cevaplığını ve hızlı düşünme yetilerini çalıştıran bir zihinsel etkinlik olarak tanımlamıştır. “Bilmeceler, tabiat unsurları ile bu unsurlara bağlı hâdiseleri; insan, hayvan ve bitki gibi canlıları; eşyayı; akıl, zekâ veya güzellik nev’inden mücerret kavramlarla dinî konu ve motifleri vb. kapalı bir şekilde yakın uzak münasebetler ve çağrışımlarla düşünce, muhakeme ve dikkatimize aksettirerek bulmayı hedef tutan kalıplaşmış sözlerdir” (Elçin, 1987: 91). Günlük hayattaki olayları konu edinen ve içerik açısından zengin bir özelliğe sahip olan bilmeceler, Türkiye halkının zevklerinin parıltısı olarak eğlence vasıtası olmakla birlikte, kişilerde eleştirel düşünme gücünü geliştirmesi bakımından da önemlidir. Ayrıca Türkçenin estetik yapısını ve edebi zevkini sergilediklerinden dolayı da yazında ayrı bir öneme sahiptir.

(Kaya, 1999: 463). Bilmeceler kültürel izleri edinmenin yanında bir toplumun düşünce yapısından da etkilenmektedir.

3.6. Tekerlemeler

Tekerlemeler, Türk Halk Edebiyatı türlerinden olan konu, şekil ve muhteva bakımından kesin sınırları çizilmemiş bir edebiyat türüdür. Bu tür üzerinde alan yazında ne yazık ki fazla çalışma bulunmamaktadır. Albayrak, tekerlemeleri bir takım ses tekrarları, kelime oyunları ile mısra sonu ve mısra başı kafiye ya da ses benzerlikleridir ve şiir düzenine uydurulmuş, belli bir anlam ifade etmeyen bir takım kelimelerin sıralanmasından meydana gelen öbeklerdir (Albayrak, 1983: 67) şeklinde açıklamaktadır. Tekerleme anlatımında daha çok çocuklara hitap eden bir üslup kullanıldığı fark edilmektedir.

4. Yöntem

4.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel yaklaşıma uygun olarak desenlenip, doküman inceleme yoluyla toplanan verilerin yorumlanmasında içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Nitel araştırma türlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. "Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin çözümlenmesini kapsamaktadır." (Yıldırım ve Şimşek, 2013, 187). Araştırmanın inceleme nesnelere söz varlığı açısından Behiç Ak'ın hikâyelerinden örneklem olarak seçilen on (10) çocuk hikâyesi (*Buzdolabındaki Köpek, Kedilerin Kaybolma Mevsimi, Havva ile Kaplumbağa, Güneşi Bile Tamir Eden Adam, Alaaddin'in Geveze Su Boruları, Geçmişe Tırmanan Merdiven, Vapurları Seven Çocuk, Pat Karikatür Okulu, Galata'nın Tembel Martısı, Akvaryumdaki Tiyatro*) oluşturmaktadır. Ayrıca kitaplarda söz varlığını oluşturan unsurlar frekans/sıklık dizini tablosunda gösterilmektedir.

Bu çalışma nitel bir çalışma olup literatüre Türkçenin söz varlığının zenginliği açısından bir katkı sağlama hedefi taşımaktadır. Nitel araştırmaların birincil kaygısı; belirli bir evrene sağlam genellemeler yapmak değil, bir evrende olası çeşitlilik, zenginlik, farklılık, benzerlik ve aykırılıkları ile bütüncül bir resim elde etmektir. Nitel araştırma çalışılan konuyu derinlemesine ve tüm olası ayrıntıları ile incelemeyi amaç edinmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

4.2. Çalışma Materyalleri

Behiç Ak'ın edebiyata kazandırdığı birçok yapıtı bulunmaktadır; tiyatro oyunları, romanları, karikatür kitapları vb. gibi. Fakat bu

çalışmada Behiç AK'ın Gülümseten Öyküler dizinindeki on (10) hikâye kitabı incelenmiştir. Bu kitaplar ve sayfa adetleri sırasıyla şöyledir: *Buzdolabındaki Köpek- 96 s.*, *Kedilerin Kaybolma Mevsimi- 96 s.*, *Havva ile Kaplumbağa- 88 s.*, *Güneşi Bile Tamir Eden Adam- 68 s.*, *Alaaddin'in Geveze Su Boruları- 88 s.*, *Geçmişe Tırmanan Merdiven- 92 s.*, *Vapurları Seven Çocuk- 96 s.*, *Pat Karikatür Okulu- 96 s.*, *Galata'nın Tembel Martısı- 92 s.* ve *Akvaryumdaki Tiyatro- 104 s.*

4.3. Verilerin Toplanması

Çalışmada ilk olarak Behiç Ak'ın Gülümseten Öyküler dizinindeki 10 hikâye kitabı temin edilmiştir. Ardından her bir kitap farklı zamanlarda okunmuştur. Okunan her kitapta “atasözü, deyim, tekerleme, bilmece, ikileme” gibi söz varlığı unsurları tespit edilmiştir. Bu aramalar sonucunda ortaya çıkan söz varlığı unsurları her bir kitaptan ayrı ayrı toplanmıştır.

4.4. Verilerin Analizi

Behiç Ak'ın Gülümseten Öyküler serisindeki on çocuk kitabın analizinde kalıpları, temaları, önyargıları ve anlamları tespit etmek amacıyla belirli bir materyalin dikkatlice, ayrıntılı ve sistematik olarak incelenmesi ve yorumlanması olarak tanımlanan içerik analizinden yararlanılmıştır (Berg and Lune, 2012). Bu araştırma nitel bir çalışma olup bu tür araştırmalarda güvenilirliği açısından gerçekleştirilen kodlamaların benzerlik hesaplanması ile ortaya çıkan kodlayıcılar arası güvenilirlik (inter-rater reliability) katsayısı önemlidir (Miles ve Huberman, 2016). Bundan dolayı bu çalışmanın sınıflandırılmasında güvenilirliğini artırmak için veriler, birden fazla araştırmacı tarafından incelenmiş ve kodlamalar üzerinde uzlaşma sağlanmıştır. Kodlamalar karşılaştırılırken Miles ve Huberman formülü (Güvenilirlik= görüş birliği/ görüş birliği+ görüş ayrılığı X 100) kullanılmış ve kodlayıcılar arasındaki uyum %89 olarak hesaplanmıştır. Araştırmada ana kategoride “Türkçenin kalıplaşmış söz varlığı” alt kategoride ise “atasözleri, deyimler, tekerlemeler, bilmeceler ve ikilemeler” şeklinde incelenmiştir. İncelenen kitaplardaki söz varlığı unsurları söz varlığı türüne göre kategorize edilmiştir. Belirlenen kategoriler ise tekerlemeler, atasözleri, deyimler, bilmeceler, ikilemeler gibi söz varlığı gruplarından oluşmaktadır. Belirlenen veriler türüne göre frekans/sıklık dizini tablosu haline getirilmiştir. Bu amaçla hangi söz varlığı unsurlarının ne frekansta/sıklıkta kullanıldığı tespit edilmiş ve hikâye kitaplarına göre yorumlanmıştır. Ardından her bir kitap için ayrı ayrı grafikler oluşturularak hikâye kitaplarının kendi içlerinde söz

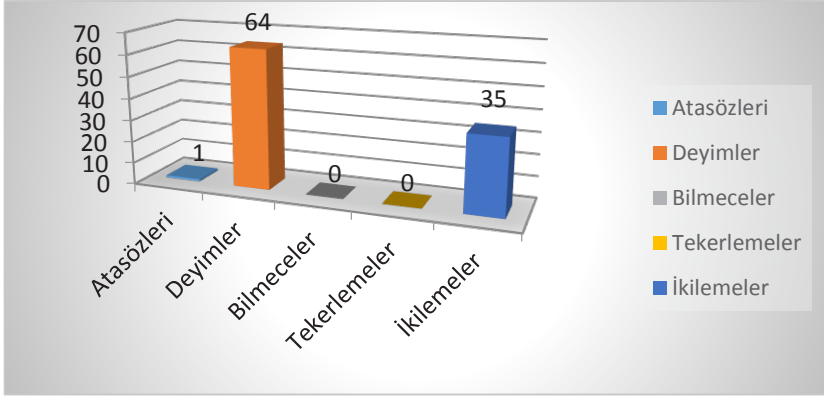
varlığı oranları gösterilmiştir. Kitapların içerdiği dilsel öğelerin tespiti ve grafiklerle görselleştirilmesi çalışmanın aşamalarını oluşturmaktadır.

5. Bulgular ve Yorum

Çalışmanın bu kısmında, incelenen eserlerde kalıplaşmış söz varlığı unsurları ayrı ayrı belirlenip sınıflandırılmıştır. Veriler ayrıntılı bir şekilde grafikler şeklinde verilmiştir.

5.1. "Buzdolabındaki Köpek" Adlı Hikâye Kitabında Söz Varlığı Unsurları

"Buzdolabındaki Köpek" adlı hikâye "atasözü, deyim, ikileme, tekerleme, bilmece" gibi söz varlığı unsurları açısından incelenmiştir.

Grafik 1. "Buzdolabındaki Köpek" Adlı Hikâye Kitabının Söz Varlığı Grafığı

Grafik 1'e bakıldığında söz konusu hikâye kitabında ikilemelerin toplam içeriğe oranı %35, atasözlerinin %1, deyimlerin %64'tür. Bilmece ve tekerlemelerin oranı ise %0'dır.

"Buzdolabındaki Köpek" isimli hikâye kitabının 22. sayfasında yer alan "Üzüm üzüme baka baka kararır" atasözünden başka atasözüne yer verilmediği görülmüştür.

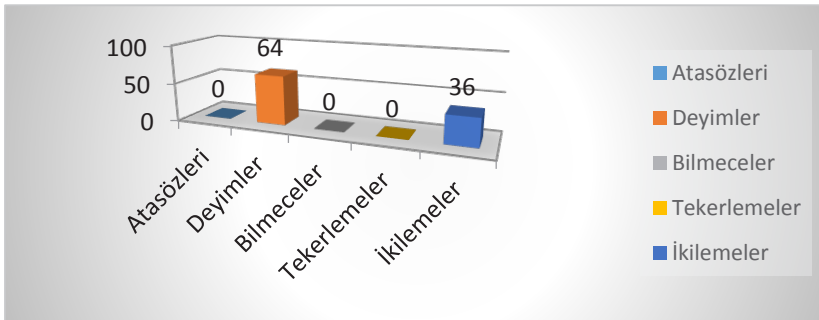
Bunun yanında yazar bu kitabında bilmece ve tekerleme unsurlarına hiç yer vermemiştir. İncelenen hikâye kitabında 1 atasözünün sadece 1 defa; 50 deyim farklı sıklıklarda toplamda 56 defa; 27 ikilemenin farklı sıklıklarda toplamda 31 defa kullanıldığı tespit edilmiştir. Buna göre "ağzını bıçak açmamak, aklının ucundan bile geçirmemek, ayak uydurmamak, bağına basmak, bana mısın dememek, baş edememek, başka çaresi kalmamak, bir deri bir kemik kalmak, boşa çıkmak, can atmak, canı gönülden bağlanmak, didik didik

edilmek, dört gözle beklemek, düşünmeden edememek, el ayakları çekilmek, ele geçirdiğini düşlemek, elinden bir şey gelmemek, elinden geleni yapmak, geri adım atmamak, göze almak, gözleri dolu olmak, hayal kırıklığına uğramak, hayallere dalmak, her kafadan bir ses çıkmak, iç çekmek, iç geçirmek, istifini bozmamak, kafaya dikmek, kan ter içinde bırakmak, karaya vurmak, kestirip atmak, kırk yıl düşünceler akıllarına gelmemek, korkudan yüreği ağzına gelmek, laf taşımak, lafi ağzında gevelemek, lafi dolandırmak, mest etmek, mırın kırın etmek, neye uğradığını şaşırarak, paniğe kapılmak, rahat bir nefes almak, sevinçten havaya uçmak, şaşırıp kalmak, tadına doyum olmamak, umudunu kesmek, umudunu yitirmek, utancından yanakları kıpkırmızı olmak, yer yarılmış da içine girmek, yollara düşlemek, yüzünden okumak” şeklinde deyimlere rastlanmıştır.

Söz konusu deyimlerin farklı sıklıklarda kullanıldığı görülmüştür. Kitapta kullanılan ikilemeler ise “acı acı, acıklı acıklı, ağır ağır, avaz avaz, bilgiç bilgiç, bilmiş bilmiş, bir bir, boyuna posuna, çat pat, çoluk çocuk, dalgın dalgın, değişik tokuş, hızlı hızlı, iner inmez, koca koca, kös kös, mahcup mahcup, mırın kırın, mutlu mutlu, sağa sola, sık sık, tek tek, ufak tefek, uzun uzun, yeni yeni, zaman zaman, zar zor” şeklindedir ve farklı sıklıklarda kullanılmıştır.

5.2. “Kedilerin Kaybolma Mevsimi” Adlı Hikâye Kitabında Söz Varlığı Unsurları

“Kedilerin Kaybolma Mevsimi” adlı bu hikâye “atasözü, deyim, ikileme, tekerleme, bilmece” gibi söz varlığı unsurları açısından incelenmiştir. İnceleme sonucunda yazarın bu hikâye kitabında atasözlerine, bilmecele ve tekerlemelere hiç yer vermediği tespit edilmiştir.

Grafik 2. “Kedilerin Kaybolma Mevsimi” Adlı Hikâye Kitabının Söz Varlığı Grafığı

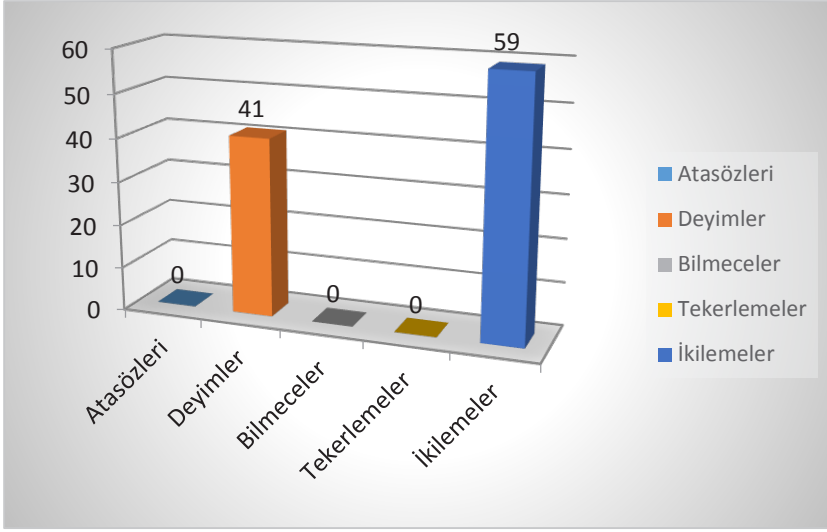
Grafik 2’ye göre bu hikâye kitabında deyimlerin toplam içeriğe oranı %64; ikilemelerin oranı %36 bulunmuştur. Söz varlığı unsurlarından

atasözleri, bilmece, tekerlemelerin oranı ise kitapta kullanılmadığı için %0'dır.

İncelenen hikâye kitabında 51 deyim farklı sıklıklarda toplamda 64 defa; 22 ikilemenin farklı sıklıklarda toplamda 36 defa kullanıldığı görülmüştür ve atasözü, bilmece ve tekerleme unsurlarına rastlanmamıştır. Yazar daha çok çocukların somut dönemde olduklarını düşünerek; onların anlayabileceği düzeyde ikilemelere, deyimlere ağırlık vermiştir; ancak atasözü, bilmece ve tekerleme unsurlarına yer vermemiştir. Buna göre "allem eder kallem etmek, bir bir anlatmak, burnu havada olmak, dehşete düşmek, deveye hendek atlatmak, didik didik aramak, dikkat kesilmek, dile getirmek, gözleri ağırlaşmak, gözleri yaşarmak, gülmekten kırıp geçirmek, hak vermek, hak etmek, hayran olmak, hayran bırakmak, herkesin ağzına sakız olmak, iç çekmek, iç geçirmek, içe kapanmak, ilgiyle karşılamak, işin içinden çıkmamak, işin içinde bir iş var, kaçacak delik aramak, kafa patlatmak, kafası karışmak, kalıbını basmak, kan çanağına dönmek, kapı önüne koymak, kılı kırk yarmak, pireyi deve yapmak, renk katmak, seferber olmak, ses seda yok, sıcak davranmak, soğuk davranmak, şakaya gelir yanı olmamak, şapka çıkarmak, takıp takıştırmak, tavır takınmak, telaşa kapılmak, teselli etmek, tepeden bakmak, tepeden tırnağa süzmek, tir tir titremek, umudunu kesmek, utancından yerin dibine geçmek, utancından kıpkırmızı olmak, yer yarılrsa da yedi kat dibine girmek, yerini bulmak, zevk almak" şeklinde farklı deyimlerin kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca deyimler farklı sıklıklarda kullanılmıştır. Diğer yandan "acıklı acıklı, akın akın, apar topar, avaz avaz, bir bir, boşu boşuna, boy boy, didik didik, gizli gizli, kıpır kıpır, kırış kırış, pırıl pırıl, pişkin pişkin, rahat rahat, ses seda, suçlu suçlu, tek tek, uzun uzun, üzgün üzgün, yavaş yavaş, zaman zaman" şeklinde ikilemeler kullanılmış ve kitapta farklı sıklıklarda yer almıştır.

5.3. "Havva ile Kaplumbağa" Adlı Hikâye Kitabında Söz Varlığı Unsurları

"Havva ile Kaplumbağa" adlı hikâye kitabı "atasözü, deyim, tekerleme, bilmece, ikileme" gibi söz varlığı unsurları açısından incelenmiştir. Bu hikâye kitabında yazar atasözü, bilmece ve tekerleme unsurlarına hiç yer vermemiştir.

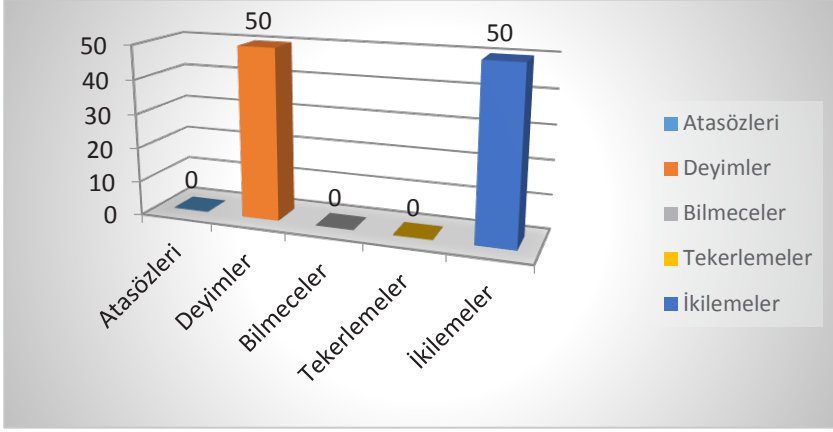
Grafik 3. “Havva ile Kaplumbağa” Adlı Hikâye Kitabının Söz Varlığı Grafığı

Grafik 3’e bakıldığında söz konusu kitapta deyimlerin toplam içeriğe oranı %41, ikilemelerin oranı %59 olarak tespit edilmiştir. Kitapta kullanılmayan atasözü, bilmece ve tekerlemelerin oranı ise %0’dır.

İncelenen hikâye kitabında 28 deyim toplamda 29 defa; 27 ikilemenin farklı sıklıklarda toplamda 42 defa kullanıldığı tespit edilmiştir ve atasözü, bilmece ve tekerleme unsurlarına hiç rastlanmamıştır. Buna göre “akıl sır erdirememek, altüst olmak/etmek, bitap düşmek, boyun eğmek, cevap yetiştirmek, çıt çıkmamak, derin bir nefes almak, el ayak çekilmek, geri adım atmamak, göz göze gelmek, gözleri kan çanağına dönmek, gözleri yaşarmak, gözüne uyku girmemek, hak vermek, hayran kalmak, izlenim yaratmak, kan ter içinde uyanmak, kanı kaynamak, korkudan küçükdilini yutmak, laf anlatamamak, laf anlatmak, peşine takılmak, uykuya dalmak, yanıp tutuşmak, yok olmak, yok pahasına satmak, yola koyulmak, yüz vermemek” şeklinde deyimlerin yer aldığı görülmektedir. Söz konusu deyimler farklı sıklıkta kullanılmıştır. İkilemelerin ise “apar topar, avaz avaz, bitmek tükenmek, boşu boşuna, çığılık çığığça, çıkar çıkmaz, çok çok, değer değmez, el ele, farklı farklı, iyileşir iyileşmez, kat kat, koca koca, küt küt, neşeli neşeli, paytak paytak, sağa sola, sağı solu, sakın sakın, seve seve, şaşkın şaşkın, tatlı tatlı, tek tek, uçsuz bucaksız, uzun uzun, yavaş yavaş, yeni yeni” şeklinde yer aldığı ve farklı sıklıklarda kullanıldığı görülmektedir.

5.4. "Güneşi Bile Tamir Eden Adam" Adlı Hikâye Kitabında Söz Varlığı Unsurları

"Güneşi Bile Tamir Eden Adam" adlı hikâye kitabı "atasözü, deyim, ikileme, tekerleme, bilmece" gibi söz varlığı açısından incelenmiştir. Bu hikâye kitabında yazar atasözü, bilmece ve tekerleme unsurlarına hiç yer vermemiştir.

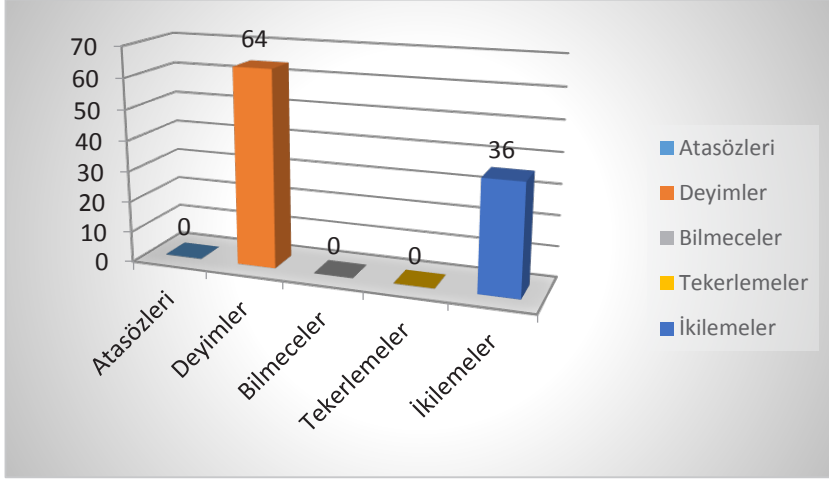
Grafik 4. "Güneşi Bile Tamir Eden Adam" Adlı Hikâye Kitabının Söz Varlığı Grafiği

Grafik 4'te ise deyimlerin oranı %50, ikilemelerin oranı ise %50 olarak verilmektedir. Dolayısıyla kitapta yer almayan atasözü, bilmece ve tekerleme unsurlarının oranı %0'dır.

Araştırmada incelenen kitapların içinde sayfa sayısı olarak en az olan kitabı Güneşi Bile Tamir Eden Adam hikâyesidir. Bu yüzden diğer kitaplarına göre deyimlere ve ikilemelere daha az yer vermiştir. İncelenen hikâye kitabında 16 deyim toplamda 16 defa; 13 ikilemenin farklı sıklıklarda toplamda 16 defa kullanıldığı görülmüş ve atasözü, bilmece ve tekerleme unsurlarına rastlanmamıştır. Buna göre kitapta "başının altından çıkmak, deliye dönmek, demir atmak, duymazlıktan gelmek, gıkı çıkmamak, gözlerine inanmamak, hayret etmek, hep bir ağızdan bağırarak, kafası karışmak, kara kara düşünmek, kulak kesilmek, külahına anlatmak, ortalığı birbirine katmak, sırtını dönmek, utancından kıpkırmızı olmak, yola koyulmak" şeklinde farklı deyimler tespit edilmiştir. "Ağır ağır, bağırış çağırış, bol bol, ıslıl ıslıl, kara kara, neler neler, pırıl pırıl, sabah akşam, tıka basa, tıkr tıkr, utangaç utangaç, uzun uzun, yavaş yavaş" olmak üzere ikilemelerin yer aldığı ve farklı sıklıkta kullanıldığı görülmektedir.

5.5. “Alaaddin’in Geveze Su Boruları” Adlı Hikâye Kitabında Söz Varlığı Unsurları

“Alaaddin’in Geveze Su Boruları” adlı hikâye “atasözü, deyim, ikileme, tekerleme, bilmece” gibi söz varlığı unsurları açısından incelenmiştir. Bu hikâye kitabında yazar atasözü, bilmece ve tekerleme unsurlarına hiç yer vermemiştir.

Grafik 5. “Alaaddin’in Geveze Su Boruları” Adlı Hikâye Kitabının Söz Varlığı Grafiği

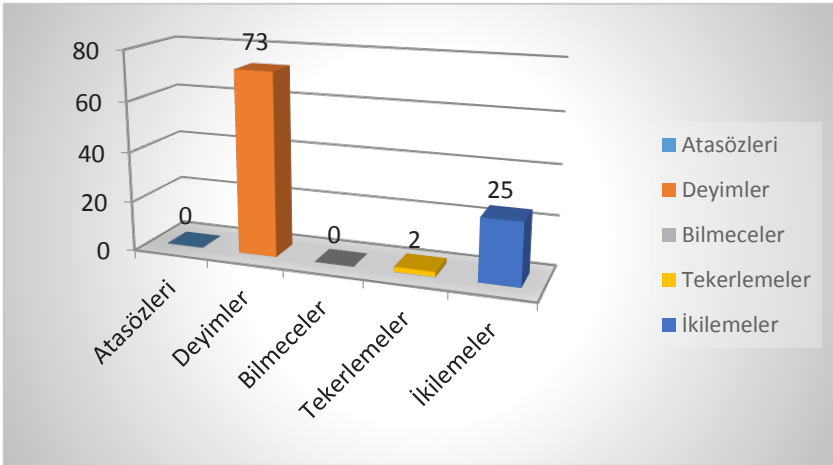
Grafik 5’e bakıldığında deyimlerin oranı %64, ikilemelerin oranı %36 olarak bulunmuştur. Kitapta kullanılmayan unsurlar ise bilmeceler, tekerlemeler, atasözleridir ve oranları %0’dır.

İncelenen hikâye kitabında 43 deyim farklı sıklıklarda toplamda 49 defa; 19 ikilemenin farklı sıklıklarda toplamda 27 defa kullanıldığı tespit edilmiştir; fakat atasözü, bilmece ve tekerleme unsurlarına hiç rastlanmamıştır. Buna göre “ağzı açık kalmak, ağzından yel almak, akıl mantık sınırlarını aşmak, bir çuval inciri berbat etmek, boca etmek, boş boş oturmak, boş gezmek, boylu boyuna yatmak, cirit atmak, çıt çıkarmamak, çorap söküşü gibi gelmek, dalga geçmek, düşünmek taşınmak, geri adım atmak, göğsünü kabartmak, gözleri yaşarmak, her kafadan bir ses çıkmak, ısrar etmek, içine kapanmak, içine kurt düşmek, istifini bozmamak, kafa şişirmek, kafası iyice karışmak, kafasını şişirmek, kapıya dayanmak, laf taşımak, ortadan kaybolmak, para etmemek, pas tutmak, sesini kimseye duyuramamak, sırları ortaya dökülmek, sırtına vurmak, sırtını sıvazlamak, söz etmek, suspus etmek, suspus olmak, tek bir yolu olmak, yol aramak, yola koyulmak, yolcu etmek, yollara düşmek, yorgun düşmek, yüzü

kızarmak" şeklinde deyimlerin kullanıldığı görülmüştür. İkilemelerin ise "aman aman, ballandıra ballandıra, boş boş, endişeli endişeli, gizlisi saklısı, gürül gürül, hayal meyal, hınzır hınzır, işsiz güçsüz, konuşmaya konuşmaya, küt küt, şaşkın şaşkın, tek tek, utana sıkıla, utanç utanç, uzun uzun, üzgün üzgün, yalvar yakar, yavaş yavaş" şeklinde yer aldığı ve farklı sıklıkta kullanıldığı tespit edilmiştir.

5.6. "Geçmişe Tırmanan Merdiven" Adlı Hikâye Kitabında Söz Varlığı Unsurları

"Geçmişe Tırmanan Merdiven" adlı hikâye "atasözü, deyim, tekerleme, bilmece, ikileme" gibi söz varlığı açısından incelenmiştir. Yazarın bu hikâye kitabında atasözü ve bilmecelere hiç yer vermediği tespit edilmiştir.

Grafik 6. "Geçmişe Tırmanan Merdiven" Adlı Hikâye Kitabının Söz Varlığı Grafığı

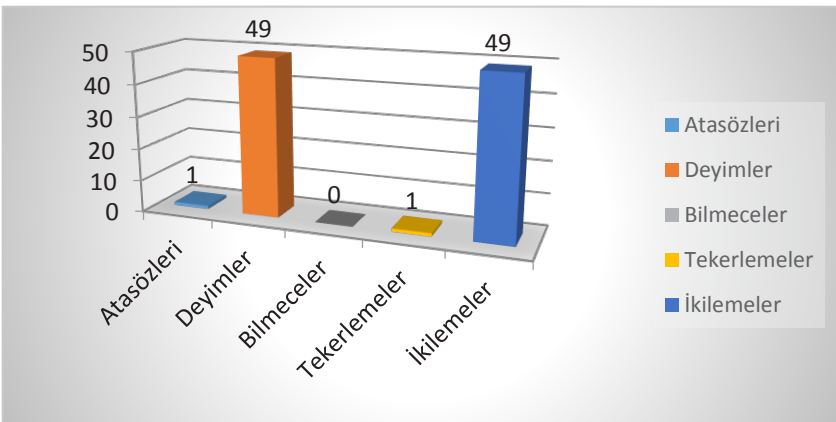
Grafik 6'ya bakıldığında tekerleme oranı %2, ikileme oranı %25; deyim oranı %73 ve kitapta yer almayan atasözü ve bilmece oranı ise %0 olarak tespit edilmiştir.

İncelenen hikâye kitabında 1 tekerlemenin farklı sıklıklarda toplamda 2 defa; 68 deyim farklı sıklıklarda toplamda 77 defa; 22 ikilemenin farklı sıklıklarda toplamda 27 defa kullanıldığı tespit edilmiştir. Atasözü ve bilmece unsurlarına hiç rastlanmamıştır. Buna göre "ağır basmak, ağız çok sık olmak, aklına gelmek, aklına gelmemek, altını üstünü getirmek, ana baba günüydü, aradan yıllar geçmek, aralarında dağlar kadar fark olmak, araya sokmamak, ardi arkası kesilmemek, baş etmek, bir solukta, canı çok sıkılmak, didik

didik etmek, düşünüp taşınmak, elinden alınmak, eline su dökmemek, fikir almak, fikir gelmek, gel zaman git zaman, gerçeği ortaya çıkarmak, göze alamamak, göze almak, gözleri dolmak, gözüne girmek, gülüp geçmek, haber salmak, hak etmemek, hak vermek, haşır neşir olmak, havaya girmek, hayat sürmek, hayatını kazanmak, hayretler içinde kalmak, iç çekmek, içi sızlamak, içinden çıkmamak, içinden gelmemek, ilişkisini koparmak, isminden çok söz ettirmek, işine gelmek, kafası çalışmak, kafası karışmak, kaleme almak, kaynar su dökülmek, kendini toparlamak, keyfinin kaçacağını hissetmek, kıpkırmızı kesilmek, konuşmaya dalmak, lafı çevirmek, neye uğradığını şaşırarak, oralı olmamak, ortalık karışmak, ortaya çıkmak, palavra sıkamak, pes etmek, ses çıkarmamak, sesi çıkarmamak, sevinçten havaya uçmak, sıcak sudan soğuk suya değdirmemek, soru yağmuruna tutmak, söz etmek, teslim etmek, ucuz atlatmak, umudunu kaybetmek, yüreği ağzına gelmek, yüzü kızarmak, zihinleri bulandırmak” olmak üzere farklı deyimler kullanıldığı görülmüştür. “Aman aman, bol bol, boylu boyunca, deş tokuş, didik didik, düşünceli düşünceli, eski püskü, gece gündüz, gizli gizli, haşır neşir, kös kös, mırın kırın, pırl pırl, rahat rahat, sağa sola, ses seda, temizle temizle, uykulu uykulu, uzun uzun, yavaş yavaş, yorgun argın, zar zor” şeklinde farklı ikilemeler farklı sıklıkta kullanılmıştır. Ayrıca kitabın 48 ve 49. sayfalarında “bir varmış, bir yokmuş” olarak da tekerlemeye yer verildiği tespit edilmiştir.

5.7. “Vapurları Seven Çocuk” Adlı Hikâye Kitabında Söz Varlığı Unsurları

“Vapurları Seven Çocuk” adlı hikâye kitabı “ atasözü, deyim, ikileme, tekerleme, bilmece” gibi söz varlığı açısından incelenmiştir.

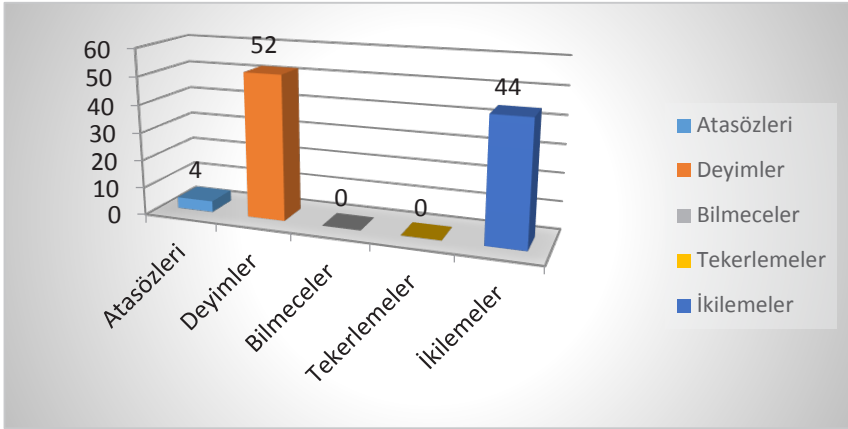
Grafik 7. “Vapurları Seven Çocuk” Adlı Hikâye Kitabının Söz Varlığı Grafiği

Grafik 7'ye göre atasözü oranı %1, deyim oranı %49, tekerleme oranı %1, ikileme oranı %49, hiç kullanılmayan unsur olan bilmecelerin oranı %0'dır. Yazar bu hikâye kitabında da bilmece unsuruna hiç yer vermemiştir.

Yazar bu kitabında da bilmecelere hiç yer vermemiştir. İncelenen hikâye kitabında 1 atasözünün 1 defa; 1 tekerlemenin 1 defa; 47 deyim farklı sıklıklarda toplamda 48 defa; 36 ikilemenin farklı sıklıklarda toplamda 48 defa kullanıldığı tespit edilmiştir. Buna göre "ağızına kadar doldurmak, aklına koyduğunu yapmak, baş edememek, başa çıkamamak, beş para etmemek, bir iç geçirmek, bir yol bulmak, bire bin katmak, birisine okutmak, canı çok sıkılmak, çene çalmak, donup kalmak, el değiştirmek, eli boş dönmek, gel zaman git zaman, gönlü razı olmamak, gönlünde yaşamak, göz koymak, gözleri parlamak, gözlerine inanmamak, gözü arkada kalmak, gözüne uyku girmemek, gülüp geçmek, haberler vermek, halinden şikâyetçi olmak, hasret gidermek, hayran kalmak, hücum etmek, ilgisini çekmek, imdadına koşmak, işe yarıyor, kara kara düşünmek, kulak kabartmak, kulaklarına inanmamak, mideye indirmek, ortak olmak, öksüz kalmak, sevinçten küçükdilini yutmak, söz etmek, şaşırıp kalmak, şaşkınlık içinde olmak, teklif edilmek, tıka basa doymak, uykuya dalmak, üzüntüden kahrolmak, vur patlasın, çal oynasın, yola çıkmak" şeklinde farklı deyimlerin farklı sıklıkta kullanıldığı görülmektedir. Bunun yanında "acı acı, baka baka, ballandıra ballandıra, bol bol, boş boş, ciyak ciyak, doğru dürüst, dolana dolana, eski püskü, evirmiş çevirmiş, gece gündüz, gıcır gıcır, girer girmez, harıl harıl, hınzır hınzır, horul horul, kara kara, kederli kederli, kös kös, kuyumcu kuyumcu, mutlu mutlu, neşeli neşeli, oradan oraya, özene bezene, pırıl pırıl, sakın sakın, sesi sedası, şen şakrak, tek tek, tıka basa, tir tir, uykulu uykulu, uzun uzun, üst üste, üzgün üzgün, yavaş yavaş, yorgun argın" ikilemelere rastlanmaktadır. Söz konusu ikilemeler farklı sıklıklarda kullanılmıştır. Kitabın 34. sayfasında "Kötü haber çabuk yayılır" atasözüne ve 46. sayfasında ise "Bir varmış, bir yokmuş" tekerlemesine yer verildiği tespit edilmiştir.

5.8. "Pat Karikatür Okulu" Adlı Hikâye Kitabında Söz Varlığı Unsurları

"Pat Karikatür Okulu" adlı hikâye söz varlığı açısından incelenmiştir. Bu hikâye kitabında yazar, tekerlemelere ve bilmecelere hiç yer vermemiştir.

Grafik 8. “Pat Karikatür Okulu” Adlı Hikâye Kitabının Söz Varlığı Grafiği

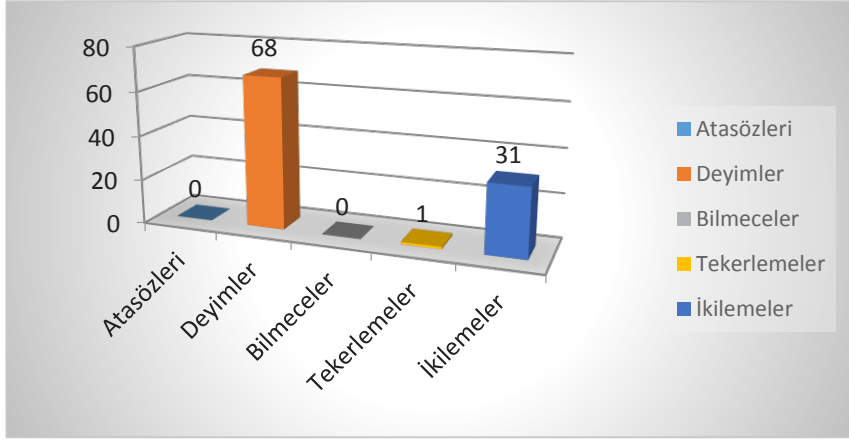
Grafik 8’e bakıldığında atasözleri %4 oranında, deyimler %52 oranında, ikilemeler %44 oranında kullanılmıştır. Kitapta yer almayan tekerleme ve bilmececeler oranı ise %0’dır.

İncelenen hikâye kitabında 3 atasözünün 3 defa; 38 deyim farklı sıklıklarda toplamda 40 defa; 29 ikilemenin farklı sıklıklarda toplamda 34 defa kullanıldığı tespit edilmiştir. Bilmece ve tekerleme unsurlarına rastlanmamıştır. Buna göre kitapta “ağzında bir şeyler gevelemek, ağzındaki baklayı çıkarmak, içine düşmek, amacına ulaşmak, ayak basmak, baş etmek, beş para etmemek, çaba göstermek, dik dik bakmak, elde etmek, elden ele dolaşmak, elinden başka bir şey gelmemek, göze almak, haşat etmek, hayal kırıklığına uğramak, iç geçirmek, ihmal etmek, işin altından tek başına kalkmak, itiraf etmek, kafası karışmak, kaleme almak, kanı kaynamak, karara varmak, kaşla göz arasında, katıla katıla gülmek, memnun olmak, mırın kırın etmek, ortaya çıkmak, pişman olmak, postu sermek, söz etmek, söz etmemek, sözünü kesmek, şikâyet etmek, uykuya dalmak, üstesinden gelmek, yan gelip yatmak, yol açmak” şeklinde farklı deyimlere rastlanmaktadır. Deyimlerin farklı sıklıkta kullanıldığı görülmektedir. Aynı zamanda “acele acele, ağır ağır, ahlayıp vahlamak, belli belirsiz, bilgiç bilgiç, boş boş, dik dik, dolu dolu, eski püskü, gece gündüz, gürül gürül, harıl harıl, katıla katıla, lime lime, mırın kırın, miskin miskin, mutlu mutlu, peş peşe, pırıl pırıl, rahat rahat, sağa sola, tak tuk, tangır tungur, tek tek, tuhaf tuhaf, utana sıkıla, uzun uzun, vıcık vıcık, yeni yeni” gibi ikilemelere farklı sıklıkta yer verilmiştir. Yazar, kitabın 21. sayfasında “Besle kargayı, oysun gözünü!”, 43. sayfasında “Bir elin nesi var, iki

elin sesi var" ve 47. sayfasında "Armut piş, ağzına düş" gibi atasözlerine yer vermiştir.

5.9. "Galata'nın Tembel Martısı" Adlı Hikâye Kitabında Söz Varlığı Unsurları

"Galata'nın Tembel Martısı" adlı hikâye "atasözü, bilmece, tekerleme, ikileme, deyim" gibi söz varlığı açısından incelenmiştir. Bu hikâyede yazar, atasözü ve bilmecelere hiç yer vermemiştir.

Grafik 9. "Galata'nın Tembel Martısı" Adlı Hikâye Kitabının Söz Varlığı Grafığı

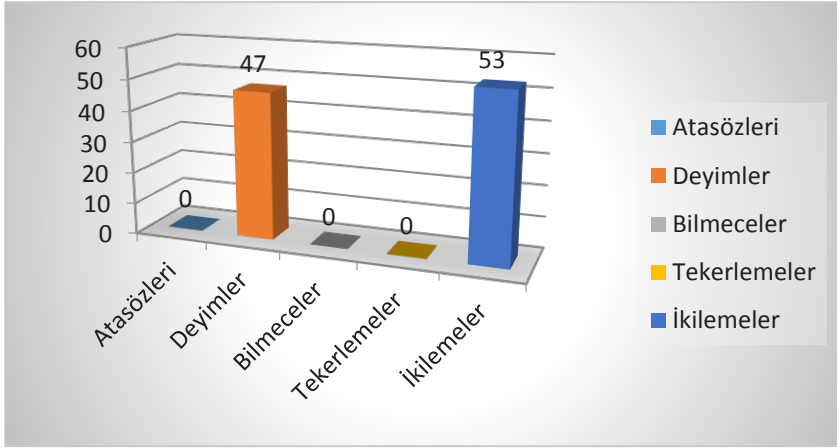
Grafik 9'a bakıldığında deyim oranı %68, tekerleme oranı %1, ikileme oranı %31; yer verilmeyen atasözü ve bilmece oranı %0 olarak saptanmıştır.

Yazarın diğer kitaplarına oranla bu kitapta daha az ikilemelere yer verdiği tespit edilmiştir. İncelenen hikâye kitabında 50 deyim toplamda 54 defa; 15 ikilemenin farklı sıklıklarda toplamda 25 defa tespit edilmiştir. Atasözü ve bilmece unsurlarına hiç yer verilmemiştir. Buna göre kitapta "ardı arkası kesilmemek, arkasından bakakalmak, ayakları yerden kesilmek, bir taşla iki kuş vurmak, birbirine girmek, boş konuşmak, boşa harcamak, buhar olup uçmak, canı sıkılmak, dile getirmek, dilinden tüy bitmek, dudak uçuklamak, ele vermek, eli ayağına dolanmak, eli boş dönmek, eski tas eski hamam, gel zaman git zaman, gıpta etmek, göze almak, gözleri parlamak, gözlerine inanmamak, haberdar etmek, hayran bırakmak, iç çekmek, iç geçirmek, ilgisini çekmek, istifini bozmamak, işi yokuşa sürmek, kafayı üşütmek, kalbini kırmak, kan ter içinde kalmak, kaşlarını çatmak, katıla katıla gülmek, kayıplara karışmak, kendini aşmak, kendini toparlamak, kılı bile kıpırdamamak, moral bozmak, oralı bile olmamak, peşine

takılmak, sırtını dönmek, suratını asmak, şıp diye çözmek, şıp diye tanımak, şıp diye yerine getirmek, tozu dumana katmak, umudunu kaybetmek, yarım kulak onları dinlemek, yer yerinden oynamak, yerinde yeller esmek” olmak üzere farklı sıklıkta deyimlere yer verildiği görülmektedir. Ayrıca “apar topar, bilgiç bilgiç, birer birer, eski püskü, katıla katıla, keyifli keyifli, kös kös, mutlu mutlu, pıt pıt, saçma sapan, şaşkın şaşkın, tek tek, uzun uzun, yavaş yavaş, zar zor” şeklinde ikilemeler de farklı sıklıkta kullanılmaktadır. Tekerlemeye ise sadece kitabın 67. sayfasında “Bir varmış, bir yokmuş” şeklinde yer verilmektedir.

5.10. “Akvaryumdaki Tiyatro” Adlı Hikâye Kitabında Söz Varlığı Unsurları

“Akvaryumdaki Tiyatro” adlı hikâye kitabı “atasözü, deyim, ikileme, tekerleme, bilmece” gibi söz varlığı açısından incelenmiştir. Yazarın bu hikâyede atasözü, tekerleme ve bilmecelelere hiç yer vermediği tespit edilmiştir.

Grafik 10. “Akvaryumdaki Tiyatro” Adlı Hikâye Kitabının Söz Varlığı Grafiği

Grafik 10’a bakıldığında deyim oranı %47, ikileme oranı %53 ancak yer verilmeyen tekerleme, atasözü ve bilmece oranı %0 olarak saptanmıştır.

İncelenen hikâye kitabında 32 deyim toplamda 33 defa; 32 ikilemenin farklı sıklıklarda toplamda 37 defa kullanıldığı tespit edilmiştir. Atasözü, bilmece ve tekerleme unsurlarına rastlanmamıştır. Buna göre “bire bin katmak, boynundan büyük laflar etmek, can atmak, canı sıkılmak, çoluk çocuğa karışmak, dediğe dedik, dert etmemek, fena

halde bozulmak, gözlerine dikmek, haber salmak, içine bir kurt düşmek, ipe çekmek, kafayı üşütmek, kolları sıvamak, konuyu açmak, korktukları başlarına gelmek, masaya yatırmak, mideye indirmek, mutluluktan havaya uçmak, övgüler yağdırmak, peşine katmak, pür dikkat kesilmek, ruhu bile duymamak, sinir olmak, suspus olmak, suya düşmek, tarihe geçmek, vakit geçirmek, yolu düşmek, yolunu gözlemek, yüreği atmak, yüreğine su serpmek" şeklinde kitapta farklı deyimlerin kullanıldığı görülmektedir. İkillemeler ise "aşağı yukarı, ballandıra ballandıra, bol bol, eciş bücüş, harıl harıl, hıçkıra hıçkıra, horul horul, istemeye istemeye, kargacık burgacık, karman çorman, kat kat, kırış kırış, kolay kolay, oflaya oflaya, pılısını pırtısını, pırl pırl, sağa sola, sağa sola, soğuk soğuk, şapırdata şapırdata, şapşal şapşal, tek tek, teker teker, tekrar tekrar, tuhaf tuhaf, uzun uzun, üzgün üzgün, yan yana, yapıp edip, yavaş yavaş, yok yok, zaman zaman" olarak kitapta farklı sıklıkta kullanılmıştır.

Sonuç

İlkokul birinci kademe okuma alışkanlığının kazandırılacağı, okuma hızının ve kelime kapasitesinin artırılacağı önemli bir dönemdir. Bu dönemde hikâye kitapları çocuklara hem iyi vakit geçirme imkânı tanımakta hem de okuma alışkanlığı kazandırmaktadır. Ayrıca hikâyeler, Türkçenin korunması ve çocuklara doğru kelimeleri öğretmesi bakımından işlevseldir. Bu yüzden söz varlığı hikâye kitaplarında zengin bir şekilde kullanılmalı ve bu hikâye kitapları okur seviyesine uygun sözcüklerle yazılmalıdır. Bununla birlikte her şeyin dijitalleştiği ve çocukların elektronik zehirlenmeye maruz kaldığı bu çağda hikâye kitapları iyi bir kurtarıcı rolündedir. Çocuklara dilsel kazanım yanında, sosyal, ahlaki, içsel, duygusal ve matematiksel birçok kazanım sağlayan bu kitaplar Türkçenin doğru kullanımı bakımından önem arz etmektedir. Dillerin öz değerlerini yitirdiği ve yozlaştığı bu dönemde Türkçenin söz varlığını korumak ve gelecek nesillere aktarımını sağlamak için en iyi yöntemlerden biri de amacına ve kullanım alanına uygun olarak yazılan hikâye kitaplarıdır.

Bu çalışmada Behiç Ak'ın Gülümseten Öyküler dizinindeki on (10) hikâye kitabı söz varlığı açısından incelenmiş, grafikler vasıtasıyla söz varlığı unsurları, kullanım yüzdeleri görselleştirilmiştir. Bunun sonucunda Behiç Ak'ın on (10) hikâye kitabında yer alan söz varlığı unsurlarının sayısı ve çeşitlilik bakımından birbirinden ayrıştığı sonucuna varılmıştır. Araştırma sonucunda yazarın incelenen eserlerinde 5 atasözünün farklı frekanslarda toplamda 5 defa; 3 tekerlemenin 4 defa; 423 deyim farklı frekanslarda toplamda 466 defa; 242 ikilemenin farklı frekanslarda toplamda 323 defa kullanıldığı

tespit edilmiştir. Kitapların tümünde söz varlığı unsurlarının toplam içeriğe oranları ise şu şekildedir: deyim %58, ikileme %40, atasözü %1 ve tekerleme %1 oranındadır. Yazarın sıklıkla deyimleri ve ikilemeleri kullandığını; nadiren atasözlerine ve tekerlemelere yer verdiğini; ancak bilmecele de hiç yer vermediğini görmekteyiz. Özdemir Mete (2016) da “Sevim Ak’ın çocuk edebiyatı romanlarının söz varlığı açısından çözümlenmesi” adlı çalışmasının incelenmesinde ikileme ve deyimlerin geniş bir yer tuttuğu; ancak atasözü, tekerleme ve bilmecelelerin ise diğer söz varlığı öğelerine oranla çok daha az kullandığı sonucuna ulaşmıştır.

Söz konusu incelenen kitaplarda deyim kullanım oranı diğer kalıplaşmış söz varlıklarına göre daha yüksektir. Karadeniz (2019) de çalışmasında aynı sonuçlara ulaşarak deyimler açısından eserlerin zengin olduğu sonucuna ulaşmıştır. (Aksan (2008: 32) deyimleri bir dili günlük hayatında konuşan bir toplumun dünyaya ilişkin düşüncelerini, yaşam şeklini, yaşadığı çevreyi, gelenek ve göreneklerini, toplum için önem arz eden ve manevi değerlerini yansıtan, toplumun var oluş biçimini ortaya koyan sözler olarak açıklamaktadır. Hem açıklamadan hareketle hem de Behiç Ak’ın kitaplarında deyimleri sıklıkla kullanması, çocukların dil gelişimine olumlu bir katkı sağlayarak adeta kültürü dilde yaşatmaktadır. Araştırmaya konu olan bu eserlerde, deyimlerin içerikle uygun olması, deyimlerdeki imgesel aktarımlar ve benzetmeler Türkçenin anlatım gücünü ortaya çıkarmıştır. Deyimler içerdiği kültürel imgelerle anlatımı renkli ve ilgi çekici hale getirmiştir.

Kitaplarda söz varlığı unsurlarından ikilemelerin çeşitliliğine bakıldığında kullanım oranının deyimlerden sonra diğer söz varlığı unsurlarına göre yüksek olduğu görülmektedir. İkileme için “Türkçedeki olay, çoğu yeni kavram anlatmak veya belli bir kavrama değişik bir renk vermek üzere birbirine koşulan iki kelimeden tek bir kuruluş, temelli, anlamca bağımsız bir kuruluş türetmek yolunda bir yapı yöntemi” (Ağakay, 1988: 98) tanımı yapılmaktadır. İkilemelerin hikâyelerde yeterli bir düzeyde kullanılması, anlatımın akıcı kılınması ve durumun etkili bir şekilde anlatılması bakımından önemlidir. Çürük’e (2016: 410) göre ikilemeler “anlamı güçlendirir ve bazen etkisi az olabilecek bir sözcük ya da yapı yerine kullanılarak faklı anlamlar içerebilir. Dahası ses ve sözcük tekrarı dolayısıyla ahenkli bir anlatım sağlar”. Bu da çocukların kelime öğreniminde ikilemelerin oyun ve şarkıyı barındırması açısından önemlidir.

İncelenen çocuk kitaplarında atasözleri az kullanılan söz varlığı unsurlarıdır. Karadeniz (2019) de Behiç Ak’ın eserlerini incelemiş atasözleri kullanım sıklığının çok az olduğu tespit ederek aynı sonuçlara ulaşmış ve bu durumun çocuk edebiyatı ilkeleri ile bağdaşmadığı değerlendirilmesinde bulunmuştur. “Kültür aktarımında,

ana dili öğretiminde atasözleri ve deyimler önemli rol oynamaktadır. Millî, ahlaki ve kültürel değerler atasözleri ve deyimler vasıtasıyla kolaylıkla özümsetilebilmektedir" (Bulut, 2013: 572). Ataların ilim, irfan ve deneyimlerini genç kuşaklara aktarmasında atasözleri önemli bir söz varlığı unsurudur. Ayrıca atasözleri içinde barındırmış olduğu çift yönlü çıkarım ile çocuklara dil kazanımının yanı sıra beyin gelişimi de sağlamaktadır. Az sözle çok şey ifade eden atasözleri, üzerinde düşünmeyi gerektiren, farklı yönlerden değerlendirilmeye imkân tanıyan ve öğüt verici bir mahiyete sahiptir. Atasözlerini öğretmek çocukların dilsel zekâlarından beyin gelişimine, ahlak gelişiminden karakter gelişimine kadar birçok alanda fayda sağlamaktadır. Hikâye kitapları gibi, özellikle çocuklara yönelik kitaplarda daha fazla atasözü kullanılmalıdır ve böylece çocukların dilsel zekâsının yanında ahlaki gelişimine de katkı sağlanmalıdır.

İncelenen kitaplarda atasözlerinden sonra kullanım sıklığı az olan söz varlığı tekerlemelerdir. Tekerlemelerin Türkçeyi güzel kullanma ve diksiyon dersleri için kullanım önemine sahip olduğu bilinmektedir. Bu yüzden kitaplarda tekerleme unsurlarının yeteri kadar kullanılması hem Türkçeyi düzgün konuşma hem de okumaktan zevk almayı sağlaması açısından önerilmektedir (Anılan, Girmen, Öztürk & Koçkar, 2004; Esen, 2008).

Diğer yandan kitaplarda inceleme sonucunda hiç karşılaşılmayan söz varlığı unsuru bilmecelerdir. Sözlü kültür toplumlarının düşünce dünyasını açıklayan ve bu toplumlara soru üretmeyi ve yanıt bulmayı öğreten, kültürel belleğin oluşmasında ve böylece geleceğin kurgulanmasında ve yönetilmesinde temel oluşturacak bilmeceler, dünya halkbiliminin olduğu gibi, Türk halkbiliminin de en yaygın ve zengin türlerindedir (Özdemir Mete, 2016: 32). Çünkü bilmecelerin, insanın zihinsel işlevinde artış sağladığı ve dilsel becerilerin gelişimine olumlu katkısı olduğu bilinmektedir. Matematiksel zekâyı da etkileyen bilmeceler, hem Türk kültüründen hem de öz Türkçeden sözcükler taşıması bakımından da önemlidir. Bu yüzden çocuklara bilmece öğretmek, onların zihinleri açık tutmak ve kelime hazinelerini sürekli yoklamak dilsel zekâ açısından da önemlidir. Hikâye kitaplarının söz varlığı unsurlarından bilmecelerle zenginleştirilmesi, çocukların çok yönlü gelişimine olumlu katkılar sağlamaktadır.

Özetle, Behiç Ak eserlerinde söz varlığı unsurlarını deyimler ve ikilemeler yoluyla yeterli çeşitlilikte ve frekanslarda kullanmıştır. Ancak tekerlemeler ve atasözleri açısından bu yeterliliği görememekteyiz. Anaz (2018) da çalışmasında benzer sonuçlara ulaşarak deyim ve ikilemelerin incelediği eserlerde sıklıkla kullanıldığını

bulgusuna ulaşmıştır. Çocuk edebiyatında yapılan çalışmalarda deyim ve ikileme unsurların sıklıkla yer verildiğini görmekteyiz.

Atasözleri ve tekerlemeler çocukların çok yönlü gelişimine katkı sağlamakta ve okumayı heyecanlı bir hale getirmektedir. Ayrıca atasözlerindeki mesajların öğüt niteliğinde olması çocukların ahlaki gelişimine de katkı sağlamaktadır. Ancak incelenen kitaplarda yeterince atasözüne yer verilmemiştir. Arıkan (2018) de Behiç Ak'ın "Gülümseten Öyküler" çalışmasında incelediği 9 kitapta sadece iki atasözüne rastlanması olumsuz bir özellik olarak belirtilmiştir. Yazarın Son söz varlığı olarak ele alınan bilmecelelerin inceleme sonucunda kitaplarda hiç yer almaması, çocuğun kitap okurken zihinsel faaliyetler yapmamasına ve çıkarımlarla sonuca ulaşamamasına sebep olmuştur. Bu da hikâye kitaplarında bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır. Hikâye kitaplarında çocukların ilgisini çeken bilmecelelere yer verilmesi okuma alışkanlığı kazandırılmasında ve Türkçenin kültürel değerlerinin aktarılmasında iyi bir avantaj sağlayacaktır.

Bu çalışmada incelenen hikâye kitaplarının dilsel unsurlar bakımından içlerinde çocukların Türkçe kelime haznelerini artırmaya yönelik çeşitli söz varlığı unsurları bulundurduğu tespit edilmiştir. Arıkan (2018) de Behiç Ak'a ait olan incelediği kitaplarda dilsel ve görsel öğelerle düşünme eğitimi sürecini destekleyici bir tutum sergilediğini tespit etmiştir. Kitapların söz varlığı unsurlarından deyim ve ikilemelere ağırlık vermesi çocukların dilin kültürel yanını da içselleştirmesi bakımından önemlidir. Türkçe derslerinde deyimlerin ve ikilemelerin öğretiminde söz konusu söz varlığı unsurlarının çeşitliliği bakımından bu kitaplardan yararlanılabilir.

Ayrıca Türkçe derslerinde ders kitaplarına alternatif olarak bu hikâye kitaplarının kullanımı öğrencilere hem eğlenecekleri bir aktivite olacak hem de sahip oldukları Türkçe söz varlığına katkı sağlayacaktır. Bu anlamda Behiç Ak'ın söz konusu hikâye kitapları okuma etkinliklerine uygun bulunmuş ve bu yönde tavsiye edilmektedir.

Kitaplardaki söz varlığının çeşitliliği ve zenginliği söz konusu çözümleme sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu çalışmanın sonucunda Behiç Ak'ın "Gülümseten Öyküler" dizinindeki on (10) hikâye kitabı dilsel öğeler açısından zengin ve Türkçenin söz varlığını yansıtan güzel örnekler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Böylece Behiç Ak'ın incelenen kitaplarında Türkçeye has bir dil kullanması ve cümle yapısının Türkçeye uygun olması sebebiyle Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda Türkçe derslerinde bu kitaplardan yararlanılması tavsiye edilmektedir. Bu çalışmayla hem çocuk edebiyatı veri tabanı oluşturma hem de Ak'ın çocuk edebiyatı alanında verdiği eserlerle ilgili yapılacak söz varlığı çalışmalarına yol gösterici olması önem arz etmektedir.

Kaynakça

- Ağakay, M. A. (1988). Türkçede Kelime Koşmaları. *TDAY- Belleten*, 1954, 97- 104.
- Ak, B. (2017a). *Akvaryumdaki Tiyatro* (25.Bs.). M. Beykan (Ed.). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2017b). *Alaaddin'in Geveze Su Boruları* (25.Bs.). M. Beykan (Ed.). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2017c). *Pat Karikatür Okulu* (28.Bs.). M. Beykan (Ed.). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2018a). *Buzdolabındaki Köpek* (27.Bs.). M. Beykan (Ed.). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2018b). *Galata'nın Tembel Martısı* (33.Bs.). M. Beykan (Ed.). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2018c). *Geçmişe Tırmanan Merdiven* (17.Bs.). M. Beykan (Ed.). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2018d). *Güneşi Bile Tamir Eden Adam* (50.Bs.). M. Beykan (Ed.). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2018e). *Havva İle Kaplumbağa* (19.Bs.). M. Beykan (Ed.). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2018f). *Kedilerin Kaybolma Mevsimi* (31.Bs.). M. Beykan (Ed.). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2018g). *Vapurları Seven Çocuk* (35.Bs.). M. Beykan (Ed.). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Aksan, D. (2002). *Ana Dilimizin Söz Denizinde*. Ankara: Bilgi.
- Aksan, D. (2006). *Türkçenin Sözvarlığı*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Aksan, D. (2008). *Türkçenin Gücü*. Ankara: Bilgi Yayınları.
- Aksan, D. (2009). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Aksoy, Ö. A. (1989). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1-2* (Genişletilmiş Beşinci Baskı). İstanbul: İnkılap.
- Akyalçın, N. (2007). *Türkçe İkillemeler Sözlüğü*. İstanbul: Anı
- Albayrak, N. (1983). *Folklorumuz ve Erzincan*. Erzincan: Erdav.
- Anaz, Z. (2018). *Mavisel Yener'in Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Dil Özellikleri, Söz Varlığı, Anlatım Teknikleri ve Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi*. (Doktora Tezi), Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
<https://doi.org/10.31455/asya.459790>
- Anılan, H. Girmen, P. Öztürk A ve Koçkar, M.T. (2004) Geleneksel Çocuk Oyunlarının Eğitimsel Değeri. *OMEP Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı*, Kelebek Matbaası, İstanbul.

- Arıkan, Y.(2018). *Behiç Ak'ın Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeler Açısından İncelemesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak.
- Aslan, C. (2007). Yazınsal Çocuk Kitaplarının Çocuğun Anadili Gelişimine Katkısı. *İnsanbilimler Dergisi*, 1, 32-46.
- Aydemir, D. (2018). Çaresiz Romanındaki Mediha ve Münir Karakterlerinin Beden Dilinin ve Kişilerarası İletişiminin İncelenmesi. M. Gün (Ed.). *Bilimsel Araştırmalar Kitabı: Sosyal Bilimler Dil ve Edebiyat* içinde (21-30). Ankara: Akademisyen yayınevi.
<https://doi.org/10.29000/rumelide.580713>
- Aytan, T. (2016). *Türk Çocuk Edebiyatı Üzerine Bir Sözcük Çalışması: Atasözleri*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Berg, B. L. ve Lune, H. (2012). *Qualitative Research Methods for the Social Sciences*. (8th Edition), Boston: Pearson.
- Bulut, M. (2013). Türkçe Eğitimi ve Öğretiminde Dil ve Kültür Aktarımı Aracı Olarak Atasözleri ve Deyimlerin Önemi. *Turkish Studies*, 8/13, 559-575.
<https://doi.org/10.7827/turkishstudies.5993>
- Çobanoğlu, Ö. (2003). Atasözleri, Türk Dünyası Edebiyat Tarihi. *Atatürk Kültür Merkezi*, 28, 151–201.
- Çürük, Y. (2016). İkişimlerin Dilbilgisel Anlamları. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 48, 397-411.
<https://doi.org/10.9761/jasss3573>
- Demir, E. ve Ungan, S. (2016). Günümüz Çocuk Edebiyatı Yazarları ve Eserleri Üzerine Bir İnceleme. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 1, (1), 40-65.
- Elçin, Ş. (1987). Bilmeceler üzerine. R. Şirin (Ed.). *Çocuk Edebiyatı Yıllığı İçinde*. İstanbul: Gökyüzü.
- Ergin, M. (2002), *Üniversiteler İçin Türk Dili*. İstanbul: Bayrak basım.
- Karadeniz, E. (2019). *Behiç Ak'ın Çocuk Hikâyelerinin Çocuk Edebiyatının Temel Öğeler Açısından İncelemesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
<https://doi.org/10.19126/suje.460792>
- Kaya, D. (1999). *Anonim Halk Şiiri*. Ankara: Akçağ.
- Korkmaz, Z. (2007). *Türk Dili ve Kompozisyon*. Ankara: Ekin.
- Lüle Mert, E. (2009). *Türkçenin Sözcük Açısından Eflatun Cem Güney'in Derleyip Yazdığı Masallar*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2016). *Genişletilmiş Bir Kaynak Kitap: Nitel Veri Analizi*. (S. A. Altun, A. Ersoy Çev.). Ankara: Pegem Akademi.

- Özcan, M.F. (2019). Bilmecelerin Çocukların Dil ve Oyun Becerilerinin Gelişimine Etkisi. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimlerde Yenilikçi Yaklaşımlar* içinde, Bursa: Ekin.
- Özdemir Mete Ö. (2016). *Sevim Ak'ın Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Söz Varlığı Açısından İncelemesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Sever, S. (2012). *Çocuk ve Edebiyat*. (6.Baskı). İzmir: Tudem.
- Sever, S. (2013). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. İzmir: Tudem.
- Şimşek, R. (1987). *Örneklerle Türkçe Sözdizimi*. Trabzon: Kuzey Gazetecilik Matbaacılık.
- Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu. <https://doi.org/10.30767/diledeara.472664>
- Üstüner, A. (2002). Olumsuz Yargılı Atasözleri. *TDK Türk Dili Dergisi*, 601, 35-42.
- Yalman (Yalkın), A. R. (1977). *Cenupta Türkmen Oymakları II*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yolcu, F. (2018). "101 Türk Efsanesi" Adlı Eserin Söz Varlığının Türkçe Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.